

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. เพื่อศึกษาวิธีการใช้แหวนในวรรณคดีไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา และลักษณะของแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. ทำให้ได้รู้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่กวีนำแหวนมาใช้ในวรรณคดีไทย
3. ทำให้เห็นความสำคัญของแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย
4. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีไทยให้เข้าใจและเกิดแรงบันดาลใจ

ขอบเขตของกาวิจย

วรรณคดีที่นำมาศึกษา คือวรรณคดีแบบฉบับประเภทร้อยกรองซึ่ง
แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ และมีข้อมูลเรื่องแหวนปรากฏอยู่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
ในข้อตกลงเบื้องต้น จำนวน 16 เรื่อง ดังนี้

1. สมุทรโฆษคำฉันท์ ฉบับพระมหาราชครู สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
2. รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
3. บทละครเรื่องอลังการ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลก
4. โคบุตร นิพนธ์ของสุนทรภู่
5. ไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
6. ไชยเชษฐา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
7. มณีพิชัย พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
8. สังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
9. ควา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
10. สังข์ศิลป์ชัย พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

11. อุเทน พระราชินีแห่งในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
12. เสภาขุนช้างขุนแผน นิพนธ์ของกวีสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
13. ลักษณะวงศ์ นิพนธ์ของสุนทรภู่
14. สิ่งทอกรรพ นิพนธ์ของสุนทรภู่
15. พระอภัยมณี นิพนธ์ของสุนทรภู่
16. ศกุนตลา พระราชินีแห่งในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

- 1.1 รวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องแหวน และแหวน
ในวรรณคดีไทยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการประพันธ์เรื่อง
ในวรรณคดีไทย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลความรู้
ความคิด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
- 1.3 สืบค้นและคัดเลือกวรรณคดีไทยที่มีลักษณะตามเกณฑ์
ในข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ในขั้นตอนที่ 1 ตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

3.1 นำผลที่ได้จากการศึกษามาสรุป

3.2 อภิปรายผล เสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอนะ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง "แหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย" นี้ ได้ศึกษาจากวรรณคดีไทย 16 เรื่อง โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของแหวนและลักษณะของแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย วิธีการใช้แหวนในวรรณคดีไทย และวิเคราะห์ความสำคัญของแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่อง ในวรรณคดีไทยผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ประวัติและลักษณะของแหวน

แหวนในวรรณคดีไทยที่นำมาศึกษานั้น พบว่ามี 2 ประเภทคือ

1.1 แหวนที่ใช้สัญลักษณ์ประดับ หมายถึง แหวนที่มีตัวเรือนแหวนเป็นโลหะต่างๆ เช่น ทอง ทองแดง ทองเหลือง เงิน หรือโลหะอื่น ๆ และบนเรือนแหวนหรือตัวแหวนใช้สัญลักษณ์ประดับ แหวนที่จำแนกตามชนิดของสัญลักษณ์ที่ประดับ มีดังนี้

1.1.1 แหวนเพชรดี แหวนนพรัตน์เป็นแหวนที่ใช้สัญลักษณ์

9 ชนิด รวมกันเชื่อมเป็นแหวน อัญมณีดังกล่าว คือ เพชร ทับทิม มรกต บุษราคัม โทปอัส นิล มุกดา เพทาย และไพฑูรย์ แหวนนพรัตน์ปรากฏอยู่ในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ อิเหนา สิงห์ไกรภพ และ พราหมณ์

1.1.2 แหวนเพชร คือแหวนเพชรประดับ คนไทยรู้จักใช้เพชร มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแต่ยังไม่เป็นที่นิยมกันมากนัก มานิยมกันมากใน สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับในวรรณคดีไทยก็นำแหวนเพชร มาใช้เป็นเครื่องประดับของตัวละครตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน สำหรับในวรรณคดีไทยก็นำแหวนเพชรมาใช้เป็นเครื่องประดับของตัวละคร ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์เช่นกัน อดิพรากฎอยู่ในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ กษัตริย์ อิเหนา สนข้างขุนแผน และ พระอภัยมณี

1.1.3 แหวนทับทิม แหวนทับทิมเป็นแหวนที่ใช้ทับทิมประดับ คนไทยนำทับทิมมาใช้ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และก็นำแหวนทับทิมมาใช้ในวรรณคดีตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น ในบทละคร เรื่อง อุณรุท อิเหนา และ สังข์ทอง นอกจากแหวนทับทิมแล้วก็ยังมีกล่าวถึง แหวนมณีโลहित คือ แหวนทับทิมสีแดงเลือดไว้ในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ และ อุณรุท อีกด้วย

1.1.4 แหวนมรกต แหวนมรกตใช้มรกตประดับ มรกตมีสีเขียว และมีราคาแพง ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าคนไทยนิยมสวมแหวนมรกตมาตั้งแต่ สมัยใด แต่ก็นำมาใช้แหวนชนิดนี้ในวรรณคดีหลายเรื่อง เช่น บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ อิเหนา และ ลักษณวงศ์

1.1.5 แหวนบุษราคัม คือ แหวนที่ประดับด้วยบุษราคัม บุษราคัมเป็นพลอยสีเหลือง มีรูปเป็นเหลี่ยมปิระมิด ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า คนไทยนิยมใช้บุษราคัมมาประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับในสมัยใด สำหรับ ในวรรณคดีไทยก็ให้ตัวละครในเรื่อง สิงหไกรภพ และ เรื่องพระอภัยมณี สวมแหวนบุษราคัม

1.1.6 แหวนเพทาย แหวนเพทาย คือ แหวนที่ใช้เพทาย ซึ่งเป็นอัญมณีที่มีประกายสว่างประดับ วรรณคดีไทยที่กล่าวถึงแหวนเพทาย มีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง อิเหนา

1.1.7 แหวนไพฑูรย์ แหวนไพฑูรย์เป็นแหวนที่ใช้ไพฑูรย์ ซึ่งเป็นอัญมณีสีเหลือง หรือสีเหลืองอมเขียวน้อย ๆ ประดับ กวีใช้แหวนชนิดนี้ สำหรับเป็นเครื่องประดับในวรรณคดีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง อิเหนา

1.1.8 แหวนมุกดา แหวนมุกดาไข่มุกดาซึ่งเป็นอัญมณี
สีหมอกอ่อน ๆ ประดับ เรื่องอิเหนา เป็นวรรณคดีไทยเพียงเรื่องเดียวที่กวี
ใช้แหวนมุกดาเป็นเครื่องประดับของตัวละคร

1.2 แหวนที่มีลักษณะรูปทรงต่าง ๆ หมายถึงแหวนที่ช่างออกแบบรูปทรง
ให้แปลกออกไป แหวนซึ่งจำแนกตามรูปทรง มีดังนี้

1.2.1 แหวนเรือนครุฑ คือ แหวนที่มีหัวแหวนเป็นรูปครุฑกางปีก
สาเหตุที่คนไทยนิยมแหวนเรือนครุฑนั้นเพราะได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียซึ่งนับถือ
พระนารายณ์เป็นเทพเจ้าองค์หนึ่ง และครุฑเป็นพาหนะของพระนารายณ์ จึงได้รับ
การยกย่องไปด้วย นอกจากนี้คนไทยยังเชื่อกันว่าพระมหากษัตริย์เป็น
องค์อวตารมาจากพระนารายณ์ ดังนั้นครุฑจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์
อยู่มาก เมื่อมีการแต่งวรรณคดี กวีจึงนำแหวนเรือนครุฑมาเป็นเครื่องประดับ
ของตัวละคร โดยปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง ได้แก่ บทละครเรื่อง
รามเกียรติ์ อุณรุท อิเหนา สังข์ศิลป์ชัย และพระอภัยมณี

1.2.2 แหวนเรือนเก็จ หมายถึงแหวนที่ทำรูปหัวแหวนสกลอย
เป็นเหลี่ยมสูงขึ้น แหวนเรือนเก็จปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์
และอุณรุท

1.2.3 แหวนงู หมายถึงแหวนที่ออกแบบเป็นรูปหัวงู วงแหวน
ทำเป็นตัวงูหางสาวมาบรรจบกันใกล้หัว กวีนำแหวนงูมาใช้ในวรรณคดีไทย
เรื่องอิเหนา มณีพิชัย และขุนช้างขุนแผน

1.2.4 แหวนรังแตน คือแหวนที่หัวมีทรงคล้ายรูปดอกบัวเข็ม
ขุนนาง ข้าราชการ และสตรีในราชสำนักนิยมสวมแหวนชนิดนี้ ส่วนใน
วรรณคดีไทยแหวนรังแตนมีปรากฏอยู่ในเรื่องอิเหนา ขุนช้างขุนแผน
และลักษณวงศ์

1.2.5 แหวนมณฑป หมายถึงแหวนที่มีหัวเป็นซอคแหลม
คล้ายมณฑป ซอคฝังทับทิม 1 เม็ด สตรีในราชสำนักนิยมสวมแหวนมณฑปกันมาก
แต่ปัจจุบันแหวนชนิดนี้หมดความนิยมไปแล้ว กวีนำแหวนมณฑปมาใช้ในเรื่อง
ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน และพระอภัยมณี

1.2.6 แหวนนิรโรค หมายถึงแหวนที่ถักด้วยผ้าอันดี ค้ายดิบ หรือใช้ทองคำทำเป็นเส้นถักประสานกันใช้เป็นเครื่องรางของขลัง แหวนชนิดนี้เป็นแหวนของผู้ชายสามัญชน กวีนำแหวนนิรโรคมาใช้ในเรื่อง ควาวิ สังข์ศิลป์ชัย และ ลักษณะวงศ์

การศึกษาเรื่องประวัติและลักษณะของแหวนที่ปรากฏ ในวรรณคดีไทย พบว่าวรรณคดีไทยที่แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ กวีจะใช้แหวนเพชรเป็นเครื่องประดับตัวละครตามความนิยมของสังคมสมัยนั้น ส่วนแหวนที่ประดับอัญมณีชนิดอื่นก็มีอยู่บ้าง นอกจากนั้นยังมีการประดิษฐ์แหวนเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น แหวนเรือนครุฑ แหวนเรือนเกี้ยว แหวนรังแตน แหวนงู แหวนมณฑป และแหวนนิรโรค แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีไทยสามารถสะท้อนวัฒนธรรมการแต่งกายของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่อง การใช้แหวนเป็นเครื่องประดับร่างกาย เพราะเมื่อคนนิยมใช้แหวนลักษณะอย่างไร ตัวละครส่วนใหญ่ในวรรณคดีไทยก็จะใช้แหวนในลักษณะเดียวกัน

2. การใช้แหวนในวรรณคดีไทย

จากการศึกษาพบว่าในวรรณคดีไทย กวีนำแหวนมาใช้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 การใช้แหวนตามวัฒนธรรม แหวนเป็นเครื่องประดับที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับร่างกาย ดังนั้นการสวมแหวนจึงนับเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมการใช้แหวนของตัวละครในวรรณคดีไทยมีดังนี้

2.1.1 การใช้แหวนเป็นเครื่องประดับ การสวมแหวน เป็นเครื่องประดับมีหลักการใช้ดังนี้

2.1.1.1 การสวมแหวนทั้ง 10 นิ้ว ใช้สำหรับตัวละครชายที่เป็นเทวดาและพระมหากษัตริย์เท่านั้น โดยนิยมสวมแหวนเพชร และแหวนที่ประดับอัญมณีอย่างอื่นบ้าง วรรณคดีที่ตัวละครสวมแหวนทั้ง 10 นิ้ว คือ บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ อุณรุท และ อิเหนา

2.1.1.2 การสวมแหวนทั้ง 2 มือ แต่ไม่ระบุจำนวนนิ้ว ใช้สำหรับตัวละครชายที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ โดยปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยเพียงเรื่องเดียว คือ อิเหนา

2.1.1.3 การสวมแหวนมือเดียวแต่ไม่ระบุจำนวนนิ้ว ใช้สำหรับตัวละครชายที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ การสวมแหวนในลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในเรื่อง สังข์ทอง

2.1.1.4 การสวมแหวนโดยระบุนิ้วที่สวม การสวมแหวนในลักษณะนี้ กวีจะระบุให้ตัวละครหญิงสวมแหวนที่นิ้วก้อย ส่วนตัวละครชายจะสวมนิ้วอื่นนอกเหนือจากนิ้วก้อย เช่น สวมที่นิ้วชี้และนิ้วกลาง วรรณคดีไทยที่กวีให้ตัวละครสวมแหวนโดยระบุนิ้วที่สวมได้แก่บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ อิเหนา ชนช้างขุนแผน ลักษณวงศ์

2.1.2 การใช้แหวนตามฐานะของบุคคล เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน การใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายจึงแตกต่างกันไปด้วย สำหรับการสวมแหวนนั้นในบางยุคบางสมัยก็มีข้อจำกัดสำหรับบุคคลบางจำพวก และในวรรณคดีไทยก็ได้กล่าวถึงการใช้แหวนตามฐานะของบุคคลไว้ ดังนี้

2.1.2.1 แหวนของเทพเจ้า เทพเจ้าในวรรณคดีไทยจะสวมแหวนเพชร เช่น พระอินทร์ในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์

2.1.2.2 แหวนของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ในวรรณคดีไทยจะสวมแหวนที่ประดับอัญมณีต่างๆ เช่น เพชร ทับทิม มรกต เพทายและนพรัตน์ แต่ที่นิยมมากที่สุด คือเพชร นอกจากนี้อาจประดับษัตรีรูปทรงเป็นแหวนเรือนครุฑและแหวนเรือนเก็จประดับอัญมณีด้วย เช่นในบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ท้าวอินทมาศทรงขำมรงค์เพชร ท้าวสมมติวันทรงขำมรงค์มรกตและทับทิม ท้าวบรมจักรกฤษณ์ในบทละครเรื่อง อุณรุท ทรงขำมรงค์เพชร ท้าวภูเร็น ท้าวคาหา ท้าวกาหลัง และท้าวสิงหัดสำหรับ ในเรื่อง อิเหนา ทรงขำมรงค์เพชร ท้าวสามลใน เรื่องสังข์ทอง ทรงขำมรงค์มีหัวประดับอัญมณี

สิ่งใดกรณพินินิทานค่ากลอนเรื่องสิ่งใดกรณพ ทรงข้ามรงค์นพเก้า นอกจากนั้น
 แหวนทองกษัตริย์อังกฤษประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่างๆ เช่น ทศกัณฐ์ในบทละคร
 เรื่องรามเกียรติ์ทรงข้ามรงค์ทับทิมเรือนแก้ว และอุรุทในบทละครเรื่องอุรุท
 ทรงข้ามรงค์เพชรเรือนครุฑ เป็นต้น

2.1.2.3 แหวนของสตรีในราชสำนัก สตรีใน

ราชสำนักหมายถึงมเหสี ราชธิดา พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหญิงและ
 นางสนมกำนัล แหวนของสตรีในราชสำนักที่ประดับอัญมณีจะนิยมประดับด้วย
 เพชรมากกว่าอัญมณีชนิดอื่น และหากเป็นแหวนที่ประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่างๆ ก็จะมี
 ทั้งที่เป็นแหวนงู แหวนรังแตน แหวนหัวแมงป่อง และแหวนมณฑป เป็นต้น
 วรณคดีไทยที่กล่าวถึงแหวนของสตรีในราชสำนัก เช่น นางอรุณวดี ในบทละคร
 เรื่องรามเกียรติ์ และราชธิดาทองเจ็ดช่องท้าวสามลในเรื่องสังข์ทอง
 สวมแหวนเพชร ส่วนนางวิเศษดาในเรื่องลิเกหนา สวมแหวนงูเพชร
 นางคันทมาลีในเรื่องควา สวมแหวนเพชรหัวแมงป่อง นางสุวรรณมาลีในเรื่อง
พระกัณโถมณี สวมแหวนลงยา และนางสวีสสรุพรรณ นางจันทร์สุดาในวรรณคดี
 เรื่องเตี๋ยกันสวมแหวนมณฑปทรงมณฑป

2.1.2.4 แหวนของขุนนางและทหาร ตัวละคร

ที่เป็นขุนนางและทหารในวรรณคดีไทยจะสวมแหวนเพื่อวัตถุประสงค์
 เดียวกันคือ ใช้เป็นเครื่องรางของขลัง ดังนั้นแหวนที่สวมจึงใช้อัญมณี
 ที่เชื่อว่าเป็นคุณต่อผู้สวมเป็นสำคัญ เช่น แหวนเพชร แหวนทับทิม
 และแหวนนพเก้า วรณคดีไทยที่กล่าวถึงแหวนของขุนนางและทหาร
 คือในเสภาขุนช้างขุนแผน ขุนแผนสวมแหวนนพรัตน์ และท้าวกรุงกาน้ำนมทั้ง
 เจียงไทม์สวมแหวนทับทิม ส่วนหนุมานในบทละครเรื่องรามเกียรติ์
 สวมแหวนเพชร

2.1.2.5 แหวนของสามัญชน ตัวละครสามัญชน

ในวรรณคดีไทยจะสวมเครื่องประดับน้อยชิ้น หากเป็นแหวนก็จะนิยมแหวน
 ที่ประดับอัญมณี เช่น เพชร มอญพลอย และหากประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่างๆ
 สามัญชนจะนิยมแหวนงู แหวนรังแตน และแหวนมณฑป เช่น นางวิมาลา
 ในเรื่องไกรทอง สวมแหวนมณฑป และพราหมณ์ยศพระกลั่นในเรื่องมณีพิชัย
 สวมแหวนงูเพชร เป็นต้น

2.1.3 การใช้แหวนตามชนบ่ปะเพณี การใช้แหวนตามชนบ่ปะเพณีซึ่งปรากฏอยู่ในวาระคดีไทย มี 2 ประการ ดังนี้

2.1.3.1 การใช้แหวนในประเพณีแต่งงาน โดยฝ่ายชายมอบแหวนให้ฝ่ายหญิง เป็นของหมั้น และเมื่อแต่งงานเสร็จแล้ว มีอำนาจลาหรือญาติผู้ใหญ่มอบแหวนให้เป็นของขวัญ เช่น พระอภัยมณีมอบข้ามรงค์ให้นางสุวรรณมาลีในเรื่อง พระอภัยมณี อีเหนามอบแหวนให้นางมะลาทรในเรื่อง อีเหนา และท้าวอุทุมมราชมอบข้ามรงค์ให้นางศรีสุตาเป็นของขวัญในวันอภิเษกในบทละครเรื่อง กัณทร

2.1.3.2 การใช้แหวนในการทำขวัญ โดยบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ใช้แหวนรับขวัญเด็กที่เพิ่งคลอด เพื่อให้เกิดสิริมงคล เช่น ญาติผู้ใหญ่ทำขวัญนางพิมพิลาไลยในเสภา ขุนช้างขุนแผน ท้าวอินทสุมาลีและนางจันทร์ทำขวัญสิงห์ไกรภพในเรื่อง สิงห์ไกรภพ พระอภัยมณีทำขวัญสินสมุทรผู้สุดส่าคร และสินสมุทรทำขวัญลูกในเรื่อง พระอภัยมณี

2.1.4 การใช้แหวนตามคติความเชื่อ การใช้แหวนตามคติความเชื่อนี้กวีนำเอาความเชื่อเรื่องคุณของอัญมณีมาใช้กับตัวละครที่กำลังจะออกทำศึกสงคราม โดยให้ตัวละครสวมแหวนที่เชื่อว่าให้คุณแก่ผู้ใช้ เช่น แหวนพิรอด และแหวนที่ประดับอัญมณีอื่นซึ่งใช้เป็นเครื่องรางของขลังให้ตัวละครที่ใช้แหวนตามคติความเชื่อคือ ท้าวเสนากุฎทรงข้ามรงค์พิรอดในเรื่อง สิงห์ขันธ์ขันธ์ ขุนแผนสวมแหวนนพเก้า และท้าวกรุงกาฬสวมแหวนทับทิมในเสภา ขุนช้างขุนแผน และสินสมุทรในเรื่อง พระอภัยมณี สวมแหวนเพื่อให้คงกระพันก่อนออกรบกับอสูรเเรน

2.1.5 การใช้แหวนตามค่านิยม เนื่องจากแหวนบางวงประดับอัญมณีมีค่ามาก ดังนั้นกวีจึงให้ตัวละครใช้แหวนแทนเงิน หรือแลกเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ตามความประสงค์ของกวี เช่น พระอภัยมณีและศรีสุวรรณใช้แหวนเป็นค่าเล่าเรียนในเรื่อง พระอภัยมณี ส่วนนางพิมพิลาไลยในเรื่อง สมุทรโฆษคำฉันท์ ทายแหวนเพื่อนำเงินมาสร้างโรงงาน

2.1.6 การใช้แหวนเป็นของขวัญที่ระลึก กวีนำแหวนมาใช้

2 ลักษณะ คือใช้มอบเพื่อแสดงไมตรีเมื่อพบกันครั้งแรกหรือก่อนจากกัน โดยผู้มอบแหวนให้ต้องมีฐานะสูงกว่าผู้รับ เช่น ในเรื่องอิเหนา นางจินตะหรา มอบแหวนพรัดนี้ให้กับนางมาชยาศรีศรีและนางสการะวาตี ในเรื่องพระอภัยมณี ศรีสุวรรณมอบแหวนให้สุดสาคร นางเสาวคนธ์และหัลไซย ส่วนอีกประการหนึ่ง คือ การใช้แหวนเพื่อแทนบุคคล หมายถึงการมอบแหวนไว้ให้คู่ต่างหน้านั้นเอง ซึ่งผู้มอบจะเป็นตัวละครชายมอบให้แก่ตัวละครหญิงที่อยู่ในฐานะภรรยา และยังไม่ได้ทำพิธีแต่งงาน เช่น ในเรื่องอิเหนา อิเหนามอบแหวนให้แก่ นางมาชยาศรีศรีก่อนจะเสด็จไปเมืองดาหา และมอบให้แก่นางบุษยามัก่อนจะเสด็จไปแก้สังสัยในเมืองดาหา สำหรับในเสภาขุนช้างขุนแผน ขุนแผนก็มอบแหวนเพชรให้แก่นางแก้วกิริยาไว้คู่ต่างหน้าก่อนจะลาจากนาง นอกจากนี้ในเรื่องศกุนตลา ท้าวเกษมศักดิ์ก็ทรงมอบข้อมรงค์ให้แก่นางศกุนตลา ก่อนจะเสด็จกลับเมือง

2.1.7 การให้แหวนเป็นรางวัลและค่าจ้าง การใช้แหวน

ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อตัวละครได้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดสำเร็จลงแล้วไปด้วยดี หรือเมื่อมีการจ้างวานให้ตัวละครทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้เป็นนายจ้าง รางวัลและค่าจ้างมีหลายประเภท เช่น เงิน เสื้อผ้า เครื่องใช้และเครื่องประดับสิ่งมีหวนรวมอยู่ด้วย วรรณคดีไทยที่กวีนำแหวนมาใช้เป็นรางวัลและค่าจ้างเช่น บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ท้าวสหัสวุฒิวันทรงมอบข้อมรงค์แก่ท้าวดิศเดโธน ที่รบชนะพระธรรมาณาค และพระรามทรงมอบข้อมรงค์แก่หนุมานที่ปราบ ไมอราพได้ ในบทละครเรื่องอุรุฑ พระอุรุฑและนางอุษาทรงมอบแหวนเป็นรางวัลแก่พี่เลี้ยงทั้งสี่ ในเรื่องอิเหนา ท้าวหมื่นชกาทรงมอบข้อมรงค์แก่อิเหนาเป็นรางวัลเมื่อรำกระบี่ถวายให้ทอดพระเนตร สำหรับการใช้แหวนเป็นค่าจ้างก็ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ นางเกาสุริยาและนางสมุทชามอบแหวนให้แก่พราหมณ์เป็นค่าจ้าง ในการนำทาง นางกำนัลมรดาให้แหวนแก่สาวใช้ให้เงินค่าจ้างไปหาหมอมาร่วมพิธีในเรื่องโคบุตร ในเรื่องสังข์ทอง นางจินทาทาให้แหวนแก่แม่ครัวเป็นค่าจ้างในการนำหนังสือลับไปส่งให้แก่โรทหลวง และในเรื่องสิงหนครภพ นางเทพกนิษฐาใช้แหวนเป็นค่าจ้างให้นางยักษิณีมาช่วยทำเสน่ห์

2.1.8 การใช้แหวนเป็นเครื่องบรรณาการ การมอบเครื่องบรรณาการมีมานานแล้ว แต่เครื่องบรรณาการที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยมีน้อยมาก โดยเฉพาะการใช้แหวนเป็นเครื่องบรรณาการมีอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ บทละครเรื่องอุณรุท เมื่อท้าวอุกุมราชถวายเครื่องราชบรรณาการท้าวไกรสร

2.2 การใช้แหวนตามจินตนาการ กวีนำแหวนมาใช้ในวรรณคดีไทยโดยอาศัยจินตนาการของตนสร้างภาพหรือเรื่องราวขึ้นมาให้แปลกหรือพิสดารออกไปจากประสบการณ์ของคนทั่วไป ลักษณะเกินจริงที่เกิดจากจินตนาการของกวี ซึ่งมีแหวนเข้ามาเกี่ยวข้อง มี 3 ประการดังนี้

2.2.1 การใช้แหวนสำหรับแปลงกาย จากการศึกษาพบว่า การใช้แหวนเพื่อการแปลงกายนั้น กวีจะใช้แหวนเพื่อแปลงกายสัตว์ให้เป็นมนุษย์ และแปลงเพศจากเพศหญิงให้เป็นเพศชาย โดยแหวนที่นำมาใช้นี้ ถ้าเป็นแหวนของเทวดาก็จะใช้เฉพาะแหวนเพียงอย่างเดียว เช่นในเรื่องลักษณวงศ์ นางกนิษฐาใช้แหวนของเทวดาแปลงกายเป็นพราหมณ์ แต่ถ้าเป็นแหวนของมนุษย์การแปลงกายต้องใช้แหวนควบคู่กับเวทมนต์และผ้ายันต์เช่น ไกรทองใช้แหวนแปลงกายนางวิมาลาจากจระเข้เป็นมนุษย์ในเรื่องไกรทอง

2.2.2 การใช้แหวนเป็นอาวุธ ในวรรณคดีไทยกวีนำแหวนมาใช้เป็นอาวุธ เพื่อต้องการสร้างตัวละครเอกให้เป็นตัวละครในอุดมคติ คือมีความสามารถพิเศษปราบปรามเหล่าอธรรมได้ ดังนั้นตัวละครเหล่านี้จึงต้องมีอาวุธที่มีอิทธิฤทธิ์ เช่น แหวนทองนางสีดาในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ แหวนของพระอุณรุทในบทละครเรื่องอุณรุท และแหวนของโคบุตรในนิทานคำกลอนเรื่องโคบุตร ตัวละครดังกล่าวนี้มีแหวนวิเศษซึ่งได้รับมาจากเทพทั้งสี่ แหวนจึงสามารถใช้สังหารศัตรูได้

2.2.3 การใช้แหวนเพื่อเหาะเหินเดินอากาศ การใช้แหวนสำหรับเหาะเหินเดินอากาศมีปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น คือเรื่องโคบุตร โคบุตรได้รับแหวนและสิ่งวาจาจากพระอาทิตย์ เครื่องประดับดังกล่าวช่วยให้เหาะได้ เช่น เมื่อโคบุตรพานางอำพันมาลาธิดา ก้าวหลวิราชหนี โคบุตรให้นางสวมแหวนเพื่อให้นางเหาะได้

ผลการศึกษาการใช้แหวนในวรรณคดีไทยพบว่า การนำแหวนมาใช้ในวรรณคดีไทยในลักษณะแรก คือ ใช้แหวนตามวัฒนธรรมนั้น กวีจะยึดถือพฤติกรรมของคนในสังคมเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างสรรค์เรื่องของคนเฝ้าคนในสังคมใช้แหวนเป็นเครื่องประดับ ใช้แหวนตามฐานะของบุคคล ใช้แหวนในประเพณีต่างๆ ใช้แหวนตามคติความเชื่อ ใช้แหวนตามคำนิยาม ใช้เป็นของที่ระลึก ใช้เป็นคำจ้ำจ้วงและรางวัล หรือใช้แหวนเป็นเครื่องบรรณาการ ตัวละครในวรรณคดีไทยก็จะนำแหวนมาใช้ในลักษณะดังกล่าวด้วย ส่วนการใช้แหวนตามจินตนาการนั้นเกิดขึ้นเพราะกวีคิดที่จะให้เรื่องของตนมีความแปลกหรือเกินจริง แต่ต้องเป็นความแปลกที่ไม่เกินความสามารถที่ผู้อ่านจะจินตนาการตามได้ กวีจึงนำเอาแหวนซึ่งเป็นเครื่องประดับซึ่งเป็นที่นิยมกันลึกลงไปมาใช้ การใช้แหวนตามจินตนาการไม่ว่าจะใช้สำหรับแปลงกาย ใช้เป็นอาวุธ หรือใช้เพื่อการเหาะเหินเดินอากาศ ต่างก็เป็นจินตนาการที่กวีต้องการให้ตัวละครของตนมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากมนุษย์ทั่วไป

3. แหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย

วรรณคดีไทยที่นำมาศึกษาถึง 16 เรื่อง กวีนำแหวนมาสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆของเรื่องดังนี้

3.1 แหวนที่สัมพันธ์กันแก่กันเรื่อง ได้แก่แหวนในเรื่องศกุนตลา

3.2 แหวนที่สัมพันธ์กับโดยตรงเรื่อง ได้แก่แหวนในเรื่อง

สมุทรโฆษคำฉันท์ ไกรทอง และลักษณวงศ์

3.3 แหวนที่สัมพันธ์กับตัวละคร ได้แก่แหวนในเรื่องควี ไชยเชษฐ์
มณีพิชิต สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย และสิงห์ไกรภพ

3.4 แหวนที่สัมพันธ์กับตัวละครและเนื้อเรื่อง ได้แก่แหวน
ในบทละครเรื่องอมฤต โศบุตร อิเหนา และขุนช้างขุนแผน

3.5 แหวนที่สัมพันธ์กับตัวละคร เนื้อเรื่องและโครงเรื่องได้แก่
แหวนในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ และพระลักษมณ์

การที่กวีนำแหวนมาเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของเรื่อง

ในวรรณคดีไทย นอกจากจะเป็นกลวิธีนำเสนอเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านสนใจแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่าประเด็นสำคัญที่กวีต้องการเน้นให้ผู้อ่านตระหนักก็คือ แหวนซึ่ง คนทั่วไปเห็นว่าเป็นเพียงเครื่องประดับเพื่อความสวยงามนั้น นอกเหนือจาก จะนำมาใช้เป็นเครื่องประดับของตัวละครตามขนบนิยมในการแต่งวรรณคดีแล้ว กวียังสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีกโดยอาศัยพื้นฐานความเป็นจริง ในสังคมเป็นตัวกำหนด และอาศัยจินตนาการของกวีนำแหวนมาเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างเรื่องได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน จนทำให้เรื่องชวนติดตาม อย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่อง
ในวรรณคดีไทยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
ค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. เมื่อกล่าวถึงกวีการแต่งกายของตัวละคร จะพบว่าเครื่องประดับมากมาย จึงน่าจะมีการศึกษาว่ายังมีเครื่องประดับชนิดใดอีกบ้างที่มีส่วนสัมพันธ์ กับองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย เช่น จุกามณี หรือสายสังวาล เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาว่า นอกจากวรรณกรรมแบบฉบับที่นำมาศึกษานี้แล้ว ยังมีวรรณกรรมประเภทใดอีกบ้างที่กวีนำแหวนมาใช้เป็นองค์ประกอบของเรื่อง